

asserimus; cum, quem Deum sub primo ac præcipuo ejus prædicato inficiatur, sub alio, legislatoris scilicet aut legis supremæ, implicite agnoscat.

Ad 2um. *D.* Potest ad breve tempus dari ignorantia Dei in homine, qui et quando moraliter non agit, nec formaliter peccat *C.* quando moraliter agit et peccat *N.* Tunc enim se omnemque creaturam rationalem obligari, sicque supremum legislatorem seu Deum agnoscit.

Ad 3um. *D.* Status controversiæ ponitur cum hypothesi: si homo invincibiliter Deum ignoret omnimode et simpliciter *N.* secundum quid, nempe quoad aliqua prædicata alias prima *C.* Omnimoda ignorantia supponi non debet; quia hæc hypothesi in præsentis quæstione destrueret se ipsam, ut ait GORMAZ, et ex dictis constat.

Inst. 1. Reperire est homines in Indiis, aut alibi enutritos in sylvis, qui legem naturæ penitus ignorant. 2. Dantur rudes, qui non agnoscunt sibi aliquid prohibitum, nisi ab hominibus. 3. Gentiles olim, præter Jovem aliosve falsos Deos, verum Numen non cognoverunt: horum autem peccata non possunt dici *formales* offense Dei; ergo.

R. Ad 1um. *D.* Reperire est homines rationis minus compotes tum ob nullam morum culturam, tum ob ingenii mentisque hebetudinem, et organorum ad animæ functiones ineptitudinem, qui etc. *C.* homines rationis compotes *subd.* qui ignorent legem naturæ quoad aliqua, et conclusiones particulares ac secundarias *C.* qui invincibiliter ignorent legem naturæ quoad omnia, et prima ac universalis principia *N.* Si primi generis homines huc proferas, illos potius ad infantes, vel perpetuo amentes, vel demum ad ipsa bruta pertinere dicimus: si vero rationis compotes statuas; concedes etiam, *signatum* esse super illos *lumen vultus divini*, et eorum *cordibus inscriptam legem* ab Auctore naturæ, cum ratio humana et lex Dei inter se inviolabili nexu colligentur.

Ad 2um. *D.* Dantur rudes, qui non agnoscunt immediate sibi esse prohibitum quidpiam, nisi ab hominibus *C.* mediate *N.* Sicut is, qui aliquid committit immediate a lege ecclesiastica prohibitum, agnoscit idem saltem mediate prohiberi a Deo: sic etiam rudis agnoscens rem ut immediate prohibitam ab homine nullatenus esse licitam, facile et satis agnoscit eandem, ut mediate prohibitam ab altiori lege.

Ad 3um. Ex eo, quod Gentiles malum putabant, si quid voluntati Jovis alteriusve fictitii Numinis contrarium agebant, agnoscebant profecto agere se contra supremum legislatorem, licet hunc erronee cum Jove confunderent. Idem dicendum est in casu, quo rudis ponitur existimare, quod hominis cujusdam legem nulla omnino ratione violare liceat; quia tunc hominem hunc ipsum sua opinione *implicite* Deum facit.

Inst. 2. Ad offensam *formalem* Dei requiritur vel actualis vel virtualis ac remissa advertentia ad Deum. Sed dantur actiones humanæ etiam deliberatæ contra dictamen rationis absque ulla ejusmodi advertentia, ut ex facta postmodum reflexione constat; ergo. *Conf.* Ut quis bene agat, non est opus, ut ad prædicatum cum Deo convertibile discurrendo pertingat; sed sufficit, quod cogitet æquum v. g. esse, ut alteri præstet, quod sibi fieri vult. Ergo et ad peccandum non opus est illo discursu, quo quis cogitet, hoc esse illicitum et nullatenus perpetrandum, consequenter prohibitum a voluntate superiore.

R. D. M. Requiritur actualis vel virtualis, eaque expressa et sub conceptu primario aut formali ad Deum advertentia *N.* actualis vel virtualis, sed confusa duntaxat, implicita ac sub conceptu convertibili *C. M.* sed *N. min.* Postremam enim notitiam a peccante abesse non posse, jam dictum est sæpius: eandem vero sufficere, patet ex paritate Sacerdotis peccantis contra castitatem, cujus peccatum est sacrilegium; quia confuse saltem et exercite cognoscit, se esse voto obstrictum. *Nec dicas*, id quidem tenere in eo, qui Deum Deique legem antea cognoverat: non autem, ubi quis horum ignorans fuerit. Nam paritas allata fundatur in implicita et exercite advertentia, quam peccanti adesse, in assertione thesæos probatum fuit.

Ad Conf. N. A. Ut quis moraliter bene agat, non sufficit quæcumque cognitio et libertas, sed requiritur advertentia ad regulam morum. Hæc vero est lex æterna Dei; ergo ut cognoscatur aliquid æquum esse, ad prædicatum cum Deo convertibile pertingi debet.

Inst. 3. Ut rex dicatur *formaliter* offendi a subdito, requiritur illum cognosci ut regem, alioqui non diceretur offensa regia; ergo et ut Deus dicatur offendi formaliter, debet cognosci ut Deus; quod non fit ab advertente tantum, se agere contra rectam rationem.

R. D. A. Ut rex directe, personaliter et in individuo dicatur formaliter offendi, requiritur etc. *C.* ut rex simpliciter dicatur offendi formaliter *subd.* requiritur, illum directe, immediate et in se cognosci ut regem, seu quod hic numero homo sit rex *N.* saltem mediate, indirecte et in dignitate convertibili cum rege *C.* Esto, quod non omne peccatum dicat formalem offensam Dei directam, seu contra Deum *directe*, personaliter et in se cognitum commissam; semper tamen est saltem *indirecta*, et cognoscitur contra supremum caput et legislatorem totius reipublicæ rationalis committi, quo nomine et Deus et Dei offensa satis intelligitur.

Inst. 4. Qui occidit hominem, quem putabat esse feram, non committit homicidium formale: *Item* non perpetrat sacrilegium formale, qui furatur rem, quam nescivit esse sacram; ergo a pari. *Conf.* Qui exercet actionem malam, nesciens illi connexam censuram, hanc nec incurrit, nec formaliter violat legem ecclesiasticam; ergo similiter.

R. Si, quod fieri omnino potest, in utroque casu *antecedentis* supponatur hominem aut rem sacram nullo prorsus modo cognosci, verum quidem est *antecedens*, sed nulla *paritas*; suppositum enim consequentis falsum est, nempe quod ne implicite quidem cognoscatur Deus.

Ad Conf. R. 1°. Probas nimium. Sequeretur enim, quod nesciens actioni a lege divina prohibite annexum esse reatum culpæ et pœnæ, hunc non incurreret; cum tamen uterque per se sequatur peccatum, et velit etiam effectum is, qui causam per se sciens prudensque ponit.

R. 2°. N. Conf. Peccatum ex se et natura sua non connectitur cum censura, quæ est pœna extraordinaria, sed ex libera duntaxat voluntate superioris Ecclesiastici, qui præterea solum contumacem, et sic directe scientem ac advertentem, ligare intendit. *Dispar ratio* est in nostro casu, ubi rationis dictamen arctissime nequitur cum lege divina, adeoque actio rectæ rationi contraria a violatione hujus legis et legislatoris offensa separari nequit.

QUÆRES I. *Quidnam circa peccatum pure philosophicum sit constitutum?*

11. Nota. Alexander VIII. S. P. An. 1690, 24. Augusti, damnavit hanc inter binas propositiones secundam: *Peccatum philosophicum, seu morale, est actus humanus disconveniens naturæ rationali et rectæ rationi: theologicum vero et mortale est transgressio libera divinæ legis. Philosophicum quantumvis grave in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensiva Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque pœna æterna dignum.* Occasionem huic damnationi dederunt, ut refert Dominic. VIVA in Trutina Theologica, quædam theses publice propositæ An. 1686. a quodam Professore Societatis Divione in Gallia; in quibus licet hæc thesis, prout jacet, non reperiatur, nihilominus paucis per invidiam mutatis in hanc propositionem una ex eis concinnata fuit; cum reipsa mens Professoris in *manuscriptis* expressa et verba thesæ propositæ sensum longe alium haberent, quam quem proscriptæ propositionis verba faciunt. Censura autem relatæ propositionis fuit, quod sit *scandalosa, temeraria, piarum aurium offensiva et erronea.* Quia tamen tres partes, una scilicet de peccato theologico et mortali, duæ de peccato philosophico in exposita propositione continentur, exponendum restat, quamnam censura recitata afficiat. Itaque

12. R. I. Pars una de peccato theologico et morali, quod nempe hoc sit *libera divinæ legis transgressio*, non subiacet censuræ, nec digna est censura nisi forte philosophica diminutionis et insufficientiæ. *Ratio primi*; quia hæc notio revera convenit peccato theologico et mortali, ut ex huc usque dictis constat, et ex ipsa propositionis damnatione manifestum est. *Ratio secundi*; quia juxta communiorum, ex eo quod peccatum sit libera legis divinæ transgressio, non habet præcise, quod mortale, sed quod theologicum sit, etiam præscindendo a mortali et veniali.

R. II. Pars 1^a. de peccato philosophico, quod nempe hoc sit *actus humanus disconveniens naturæ rationali et rectæ rationi*, scilicet *soli*, etiam non subiacet censuræ, quatenus nomenclaturam illius peccati explicat. *Ratio* est; quia acceptionem vocis et considerationem recte exponit, et indicatur a D. THOMA, num. 3. relato.

R. III. Pars 2^a. de peccato philosophico, quæ in postremo commate habetur, ut jacet, censuram sustinet et meretur. *Ratio* est; quia, ut ait LA CROIX L. 5. num. 58. sic non facit distinctionem inter ignorantiam et inadvertentiam ad Deum vincibilem et invincibilem, et de utraque æqualiter intelligi potest: multo minus indicat aut supponit impossibilem esse ignorantiam Dei invincibilem; sed potius videtur ansam dare judicandi, eam esse vincibilem, qua posita non est exusatio ab offensiva Dei et reatu pœnæ æternæ.

Præterea, ut addit MAYA hic num. 21. abstrahit a sensu conditionato et absoluto, a possibilitate et existentia peccati philosophici, adeoque lægenti ingerere potest opinionem, talia peccata frequenter dari posse. Hinc vero recte deducit VIVA justitiam condemnationis quoad censuras singulas, et thesis nostra prioris articuli validissime roboratur.

R. IV. Si pars postrema sic limitetur ad sensum mere conditionatum: peccatum philosophicum quantumvis grave in illo, qui Deum vel ignorat *invincibiliter*, vel de eo *nullo modo*, nec quidem *implicite, inculpabiliter* cogitat, non est *formalis* offensiva Dei, etc.; propositio sic limitata illa damnatione non comprehenditur.

Ratio est; tum quia certum est ex propositione inter 31. ab Alex. VIII. damnatas 2^a., invincibilem juris naturæ, adeoque et Dei ignorantiam a peccato formali excusare: tum quia idem Pontifex propositionem de peccato philosophico damnat tanquam *de novo et ex Orco emersam*; propositio autem his limitibus circumscripta pridem ante a multis viris gravissimis fuit tradita, et ipse S. THOMAS eam docuisse videtur 2. 2. q. 20. a. 3. in 6. ubi ait: *Si posset esse conversio ad bonum commutabile sine aversione a Deo, quamvis esset inordinata, non esset peccatum mortale*: tum quia ex hypothesi hac mere speculativa, quæ revera non tantum moraliter sed et metaphysice impossibilis a communiori asseritur, nihil eorum sequitur, propter quæ damnatio inflata fuit. Atque in hoc sensu cum aliis etiam e Societate nostra locutus est ille Professor, ut VIVA l. c. ostendit.

QUÆRES II. *In quo sit formalis malitia peccati.*

13. R. I. Formalis malitia peccati *commissionis* adæquate consistit in positivo, scilicet in libera tendentia actus in objectum prohibitum.

Prob. Talis tendentia positiva formaliter constituit actum in genere moris, non vero in genere boni, ergo *mali*. Videlicet sicut actus fit moraliter *bonus* per hoc, quod fiat scienter et libere a voluntate secundum legem operante; ita fit moraliter *malus* hoc ipso, quod fiat a voluntate libere et scienter operante contra legem.

Si ais: Sancti Patres, cum de peccato loquuntur, aiunt, illud esse *nihil, non ens*; ergo statuunt formale peccati in privativo.

R. 1°. D. A. Aiunt esse *nihil et non ens*, h. e. negant esse substantiam in sensu Manichæorum C. negant esse actum oppositum nihilo N. Manichæis quædam substantiæ ex natura sua malæ dicebantur productæ a principio malorum, quod negabant Patres, et hinc etiam negabant, peccata esse substantias.

R. 2°. D. C. Ergo statuunt seu explicant peccatum formaliter ac in se ipso per privativum N. consecutive et in effectu, scilicet per consequentem peccatum privationem C. patet ex eo, quod sancti Patres hic sæpius intelligant privationem gratiæ, ac defectionem a Deo. Sane Patres nunquam attingissent hanc subtilitatem scholasticam, nisi eorum scopus adversus Manichæos juxta datam hactenus explicationem id postulasset.

14. R. II. *Omissio* etiam sola actionis præceptæ est peccatum, et formaliter stat in quasi positivo.

Prob. 1^a. p. Omissio etiam sola est legis transgressio: si enim non sit, fieri poterit, ut actio præcepta, urgente præcepto, omittatur sine peccato, id quod latam aperiret portam ad quasvis leges præcipientes negligendas.

Prob. 2^a. p. Sola omissio actus, quin et ipsa negatio tendentiæ in objectum imperatum, est tantum materiale seu subjectum peccati, quod ad rationem

peccati formaliter talis determinatur per hoc, quod illa omissio sit, dum voluntas actum posset ponere, et advertit ac scit obligationem hanc ex lege ad ponendum actum; hic autem modus moraliter, interpretative et æquivalenter positivus est.

ARTICULUS III.

AN OMNIA PECCATA SINT ÆQUALIA.

15. *Nota.* Stoicorum paradoxum, qui teste TULLIO in Or. pro Muræn. et Parad. 3. inæqualitatem peccatorum sustulerant, adoptavit præsertim Jovinianus, contra quem L. 2. n. 21. S. Hieron. agens inquit: *De eo autem quod niteris approbare, convitium et homicidium, raca et adulterium, et otiosum sermonem, et impietatem uno supplicio repensari, jam et supra tibi responsum est.* Quamvis vero, sicut hæreticus ille beatitudinis æqualitatem affirmabat, ita etiam hic de asserta duntaxat supplicii æqualitate intelligendus, atque hinc ad questionem de peccato mortali infra instituendam rejiciendus videatur; præmittendum tamen hic examen de ipsorum peccatorum nativa inæqualitate judicamus, cum S. Aug. L. de Hæres. c. 82. de Joviniano dicat: *Hic omnia peccata, sicut Stoici Philosophi, paria esse dicebat.*

16. *Dico.* Non omnia peccata sunt æqualia. Est de fide.

Prob. Joan. 19. fit mentio majorum minorumque peccatorum. v. 11. *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.* Et Jerem. 7. v. 26. dicitur: *Pejus operati sunt, quam patres eorum.* 1. Joan. 5. fit mentio peccati, quod est et non est ad mortem. v. 16. *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico, ut roget quis.* Fit mentio peccati, quod meretur majorem vel minorem poenam, quod remittitur, vel non, hoc est, difficillime remittitur, Matth. 5. v. 22. *Qui irascitur fratri suo, reus est judicio: qui autem dixerit fratri suo, raca, reus erit consilio: qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Et ib. c. 12. v. 32. *Quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro.*

Conf. Tum quia ex peccatis alia mortalia sunt, alia venialia; tum quia lumini rationis contradicit, ejusdem esse criminis, nec plus mereri poenæ homicidium, quam colaphum aut convitium; tum quia quædam multiplici honestati, ut adulterium, aut nobiliori honestati ac virtuti, ut odium Dei, opponuntur.

17. *Obj.* *Fundamentum Stoicorum* est, quod recta ratio sit instar lineæ, quam æque transiliunt, quicumque peccando illam transiliunt. *Conf.* Peccatum est privatio: sed privatio una non est major altera, v. g. mors morte; ergo.

Fundamentum Joviniani est, quod in Scriptura tantum duo ordines hominum constituentur, bonorum scilicet et malorum, Matth. 25. v. 33. *Statuet oves a dextris suis, hædos autem a sinistris.* *Conf.* S. Basil. in reg. brev. resp. ad interr. 293. dicit, differentiam majorum et minorum peccatorum nusquam in novo Testamento inveniri.

R. *Ad Fund. Stoic.* D. Tō æque appellante peccantes C. appellante modum N. omnes quidem et singuli, qui transgrediuntur, lineam hanc transcunt, sed non omnes et singuli æqualiter, aliis longius, aliis propius abeuntibus; in quo sicut a centro magis aberrari, sic in moralibus a ratione discedi et peccari potest.

Ad Conf. Omissa M. de qua supr. dictum, cum S. Th. hic q. 73. a. 2. in 6. D. min. Privatio simplex et pura non est major vel minor C. privatio non simplex nec pura N. Per primam privationem intelligit S. Doctor illam, cujus oppositum est indivisibile, aut certe per privationem ita tollitur, ut nihil ejus remaneat; talis est mors respectu vitæ vel animæ: per secundam intelligit, cujus oppositum est divisibile, aut saltem non totaliter tollitur; qualis est ægrotudo respectu sanitatis. Ejusmodi etiam est peccatum, quia forma, qua privat, nempe honestas, non stat in indivisibili, sed est multiplex tum in qualitate tum in quantitate; potestque jam unius jam plurium circumstantiarum defectu peccari.

R. *Ad Fund. Jov.* Hoc nihil impedire, quominus sub utroque illo ordine reperiantur variæ differentiæ. A Christo etiam statuuntur duo ordines servorum, bonorum scilicet et nequam, et tamen Luc. 12. v. 47. ait: *Ille servus, qui cognovit voluntatem Domini sui, et non præparavit, et non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis: qui autem non cognovit, et fecit digna plagis, vapulabit paucis.*

Ad Conf. Expl. Dicit hoc monendo, ut homines etiam abstineant a peccatis minoribus, contra ac sentiebant, qui cavebant a peccatis quidem majoribus, minora vero, quasi peccata non forent, amplectebantur C. alio sensu, et asserendo peccatorum æqualitatem N. Sane alias ad silentium novi Test. provocare non potuisset.

18. *Observe.* S. THOMAS plura capita assignat, unde inæqualitas peccatorum repetatur. 1°. Est *objectum*, quod, quo nobilius est, si oppugnatur aut læditur, eo gravius etiam est peccatum. Huc reducitur *nocumentum* ex peccato sequens saltem confuse prævisum: *circumstantiæ morales*: ac etiam *oppositio virtutum*, de quibus S. Doctor in diversis articulis agit. 2°. *Conditio actus*, qui, quo liberior, majore cum advertentia, intensior aut diuturnior est, eo magis Deo displicet. 3°. *Conditio personæ*, tum quæ peccat, tum in quam peccatur. In priori autem attenditur facilitas resistendi, ingratitude, specialis repugnancia status cum peccato, scandalum. In posteriori distinguitur Deus, aut persona Deo propinquior: peccans ipse, aut conjunctus cum peccante, persona publica etc. de quibus in Th. Mor. Eadem suppedabit scitu necessaria de distinctione tum specifica, tum numerica peccatorum.

QUERES: Sitne peccatum in aliqua ratione infinitum?

19. R. Peccatum nec quoad malitiam, seu intuitu legis, nec quoad offensam, seu intuitu personæ offensæ, est simpliciter infinitum.

Prob. Forma constituens peccatum in ratione malitiæ vel offensæ est finita, utpotè modus, quo actus scienter et libere fit contra legem Dei; ergo ipsa etiam malitia et offensæ. *Objectum* quidem infinitum est; at non men-